

А. П. Лелеченко,

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри регіонального управління. місцевого самоврядування та управління містом; Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

A. Lelechenko

Candidate of Science in Public Administration, Ph.D. in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Regional Governance, Local Self-Government and Urban Management, The National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, city of Kyiv

THEORETICAL FUNDAMENTALS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AT THE REGIONAL POLICY

У статті розглянуто погляди науковців щодо формування регіональної політики сталого розвитку в умовах реалізації сучасних реформ, що дозволило виявити перспективи модернізації регіональної політики сталого розвитку. Досліджено сутність понять “регіон”, “регіональна політика”, “сталій розвиток” та основні напрямки здійснення реалізації регіональної політики сталого розвитку в нашій державі. Акцентовано увагу на важливості інформаційного забезпечення реалізації регіональної політики сталого розвитку та її “науковому насиченні”, як передумові легітимності державної влади. Визначено принципи, у відповідності до яких повинен здійснюватись процес розробки й впровадження регіональної політики сталого розвитку. Встановлено, що реалізація регіональної політики сталого розвитку в Україні має відбуватися, з урахуванням особливостей розвитку українського суспільства в сучасних умовах державотворення та таких дискурсів як демократія, забезпечення прав і свобод людини, публічність та прозорість функціонування державного апарату, реформування системи місцевого самоврядування. Обґрунтовано потребу в подальших наукових дослідженнях процесу формування регіональної політики сталого розвитку в зарубіжних країнах та можливостей адаптації їх позитивного досвіду в Україні.

The article examines the views of scientists on the formation of regional policy of sustainable development in the context of implementation of modern reforms, which revealed the prospects of modernization of regional policy of sustainable development. The essence of the concepts of "region", "regional policy", "sustainable development" and the main directions of implementation of regional policy of sustainable development in our country are investigated. It has been established that administrative-territorial reform is a continuous process of improving the institutional foundations of the state, the functioning of the state apparatus and local self-government, which ensures the socio-economic development of both the countries as a whole and each individual region. Attention is paid to the importance of informational support for the implementation of the regional policy of sustainable development and its "scientific saturation" as a prerequisite for the legitimacy of state power. The principles according to which the process of development and implementation of regional policy of sustainable development should be carried out. It is established that the implementation of regional policy of sustainable development in Ukraine should take place, taking into account the peculiarities of the development of Ukrainian society in modern conditions of state formation and such discourses as democracy, ensuring human rights and freedoms, publicity and transparency of functioning of

the state apparatus, reforming the system of local self-government. It is determined that the main objective of the administrative-territorial reform is the gradual creation of such a system of public administration, which will ensure the establishment of Ukraine as a developed, legal, civilized, competitive European state with a high standard of living, social standards and democracy. The need for further scientific studies of the process of forming a regional policy of sustainable development in foreign countries and the possibilities of adapting their positive experience in Ukraine are substantiated.

Ключові слова: сталій розвиток, регіон, регіональна політика, регіональна політика сталого розвитку, адміністративно-територіальна реформа.

Key words: sustainable development, region, regional policy, regional policy of sustainable development, administrative-territorial reform.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Державна політика щодо регіонального розвитку здійснюється у чіткій відповідності із визначеними на законодавчому рівні стратегічними пріоритетами, які розробляються державою у відповідності до домінуючих потреб суспільного розвитку певних регіонів, держави та світу загалом. Інакше кажучи, при формуванні державної політики щодо регіонів необхідно враховувати як загальнонаціональні орієнтири подальшого розвитку держави, так і загальносвітові тенденції суспільного розвитку. На сьогодні домінуючою концепцією загальносвітового суспільного розвитку виступає концепція сталого розвитку, яка є актуальною для України, оскільки глобалізаційні та інші зовнішні загрози, а також зростаюча асиметричність розвитку регіонів зумовлюють формування нових підходів та принципів щодо формування регіональної політики сталого розвитку. Створення сприятливих соціально-економічних умов розвитку регіонів у результаті впровадження підходів сталого розвитку призводить до перегляду існуючих усталених відносин щодо розподілу благ у суспільстві та пошуку нових рішень наявних проблем. Відтак, важливим є питання дослідження теоретичних засад формування регіональної політики сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Наукові дослідження щодо понятійно-категорійного апарату регіональної політики сталого розвитку, її суті, головної мети, напрямів, цілей і завдань засвідчують про значну увагу науковців та фахівців до розв'язання проблеми підвищення ефективності державного управління в контексті сталого розвитку. Цим питанням присвятили свої наукові здобутки В. Бакуменко, І. Василенко, О. Войтик, М. Долішній, Д. Котляр, В. Лемак, В. Лобанов, В. Малиновський, М. Маниліч, Л. Масловська, Г. Музиченко, Ю. Наврузов, Н. Нижник, С. Романюк, В. Саламатов, Т. Татаренко та інші.

Глобальний розвиток технологічності суспільних відносин, висока "ціна" помилки при прийнятті державно-управлінських рішень, привертає посилену увагу науковців до проблемних питань підвищення ефективності регіональної політики сталого розвитку, уточнення закономірностей розвитку суспільних процесів в умовах системної трансформації суспільства, а також розв'язання проблем реформування систем (інститутів), які забезпечують належний рівень його життєдіяльності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних засад регіональної політики сталого розвитку та з'ясуванні основних аспектів її модернізації. Для досягнення поставленої мети планується розв'язати такі завдання: проаналізувати наукові праці щодо формування регіональної політики сталого розвитку; дослідити принципи формування та окреслити напрями її модернізації;.

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Процеси, які відбуваються на сучасному етапі впровадження підходів сталого розвитку в державну і регіональну політику зумовлюють необхідність визначення поняття "регіон". Підходи до визначення поняття "регіон" часто різняться між собою. Так, регіон визначається як складова частина країни (підсистема) з внутрішніми та зовнішніми зв'язками, що є системою з внутрішнім механізмом відтворення, яка має, крім системних властивостей, територію, господарську єдність, цілісність, зв'язок із державним комплексом; а також і специфічні риси: власні регіональні умови відтворення валового суспільного продукту, основних фондів, робочої сили та розподілу регіональних трудових ресурсів, формування доходів населення та їх товарного забезпечення [1]

Як соціально-економічна система регіон може бути представлений сукупністю п'яти основних підсистем, до яких належать: системоутворююча база, системообслуговуючий комплекс, екологія, населення, інфраструктура ринку [2].

Вчені-економісти найбільше розповсюдженими вважають чотири парадигми регіону: регіон – квазідержава, регіон – квазікорпорація, регіон – ринок (ринковий ареал), регіон – соціум. Регіон як

квазідержава розглядається як відносно відособлена підсистема держави і національної економіки. Взаємодія центральних і регіональних органів влади, а також різні форми міжрегіональних економічних відносин, забезпечують функціонування економіки у різних регіонах у системі національної економіки. Регіон як квазікорпорація є великим об'єктом власності (регіональної, муніципальної) і економічної діяльності. У цій якості регіони стають учасниками конкурентної боротьби на ринках товарів, послуг, капіталу. Регіон як економічний суб'єкт взаємодіє з національними і транснаціональними корпораціями. Регіон як ринок – увага акцентується на загальних умовах економічної діяльності і особливостях регіональних ринків різних товарів і послуг, праці, кредитно-фінансових ресурсів, цінних паперів, інформації, знань тощо. Регіон як соціум – висуває на перший план відтворення соціального життя (населення і трудових ресурсів, освіти, охорони здоров'я, культури, навколишнього середовища тощо).

Концепція державної регіональної політики пропонує таке визначення регіону: “регіонами є визначені законодавством територіальні утворення з системою органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (Автономна республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь)” [3].

У контексті сталого розвитку регіон розглядається як цілісна еколого-економічна система, яка гармонізує співвідношення між економічним зростанням, задоволенням матеріальних, соціальних та духовних потреб населення та екологічною ситуацією. Саме регіон є ядром економічного, соціального й екологічного облаштування території, акумулювання для цієї мети матеріальних, трудових, фінансових та інтелектуальних ресурсів. Здійснити об'єктивний аналіз і оцінку сукупності чинників, які справляють стимулюючий або, навпаки, гальмівний (обмежуючий) вплив на динаміку і напрями екологічно зорієнтованого розвитку, покликана науково обґрунтована регіональна політика [4].

Враховуючи об'єктивну диференціацію території країни за рівнем розвитку продуктивних сил, забезпеченістю природно-ресурсним потенціалом, ступенем трансформації природних геоекосистем, не може бути єдиного, універсального механізму реалізації національної моделі сталого розвитку. Крім того, кожний регіон має свої специфічні передумови та пріоритети переходу на засади сталого розвитку та формування регіональної політики.

У свою чергу, регіональна політика держави та механізм її реалізації, повинні сприяти зростанню комплексності розвитку регіону, вирівнюванню умов господарювання та життєдіяльності населення. У широкому розумінні регіональна політика являє собою систему цілей і дій, спрямованих на реалізацію інтересів держави стосовно регіонів та внутрішніх інтересів самих регіонів за допомогою методів, що враховують історичну, етнічну, соціальну, економічну та екологічну специфіку території” [5]. Таке визначення досить повно окреслює існуюче уявлення про регіональну політику, а головне, вказує на можливість створення прийнятного як для держави, так і для її регіонів механізму взаємодії, який враховуватиме особливості окремих територій та сприятиме найкращому використанню наявних ресурсів.

Переважає більшість фахівців, які досліджують та розвивають теоретичне підґрунтя регіональної політики, вважають що саме “діяльність”, перш за все, складає сутність цього терміна. Так, С. Романюк зазначає, що “в ідеалі регіональна політика є узгодженою діяльністю національних та місцевих, регіональних органів державної влади, інститутів місцевого самоврядування...”, а під державною регіональною політикою ним розуміється “систематизований вплив на регіони уряду, а також його територіальних підрозділів” [6]. У свою чергу Ю. Наврузов вважає, що “сучасна регіональна політика має бути визначена як така діяльність держави, що спрямована на адміністративно-економічну оптимізацію регіональної структури країни та відносин між центром і територіями з метою забезпечення збалансованого розвитку за рахунок максимально ефективного використання наявних внутрішніх і залучення зовнішніх ресурсів” [7].

На нашу думку, поняття “регіональна політика” виходить за межі місцевої політики і є складовою державної регіональної політики. В такому разі сутність терміна “регіональна політика” полягає у визначенні стратегічної лінії поведінки суб'єкта в певній сфері життя, що зумовлює досягнення поставленої мети. Для того, щоб досягти позитивних результатів у здійсненні регіональної політики обов'язковим є врахування особливостей розвитку окремо взятого регіону. Зміст регіональної політики являє собою сукупність стратегічно орієнтованих цілей і принципів, які визначають шляхи реалізації поставлених цілей у процесі управління розвитком соціально-економічних, екологічних територіальних систем різних рівнів та форм організації у просторовому, регіональному аспекті.

У процесі розробки регіональної політики велике значення має аналіз існуючих тенденцій та закономірностей розвитку окремих регіонів, вимірювання та оцінка рівнів використання їхніх соціально-економічного потенціалу, оцінка ефективності функціонування матеріального та нематеріального виробництва, виявлення стану та вирішення екологічних проблем. Таким чином, підкреслюється важливість орієнтації регіональної політики на сталий розвиток.

Загалом, сталий розвиток – це світоглядна концепція, яка динамічно розвивається, має різноманітні аспекти та тлумачення, що відображають ідею гармонізації природи та суспільства, за якої процес розвитку дає можливість забезпечити потреби сучасного покоління, не завдаючи шкоди інтересам майбутніх поколінь. Науковцями даються різні тлумачення поняття “сталий розвиток”, які містять не зовсім точний переклад терміну і не відображають таких його відтінків, як підтримуваність, самовідтворюваність, стійкість, комплексність тощо. Прийнято вважати, що сталий розвиток передбачає сукупність трьох складових [8]:

1. Соціальний розвиток – спрямований на встановлення пріоритету рівноправності людей і соціальної справедливості на основі соціального партнерства.

2. Економічний розвиток – передбачає підтримку та вдосконалення матеріально-фінансового, людського, інформаційного і природного капіталу, а також трансформацію структури господарської діяльності, вдосконалення територіальної організації виробництва і розселення, раціональне використання природно-ресурсного потенціалу.

3. Екологічний розвиток – розвиток, при якому благополуччя людей забезпечується збереженням джерел сировини і захисту навколишнього середовища. Рівень викидів не повинен перевищувати асиміляційну здатність природи, а швидкість використання непоновлюваних ресурсів повинна відповідати їх відшкодуванню за рахунок заміни поновлюваними компонентами.

Таким чином, можна стверджувати, що сталий розвиток – це такий розвиток, який задовольняє потреби сьогодення, і при цьому, не створює перешкод (не усуває можливості) у задоволенні потреб у майбутньому. Підходи до реалізації сталого розвитку в різних регіонах можуть різнитися через різні базові можливості, але вони повинні мати деякі загальні принципові характеристики і виходити з консенсусу щодо основної концепції сталого розвитку і вписуватися в широкую стратегію для його здійснення.

Як зазначає Г. Музиченко, більшість учених поділяють вищезгаданий триєдиний системний підхід до сталого розвитку. Розглядаючи сталий розвиток у такий спосіб, варто наголосити, що підвалини розкриття його концепції лежать у площині розуміння загальних процесів техносферизації людського мислення, а отже, і господарської поведінки. Саме поступове усвідомлення помилковості обраного шляху сприяє постійному пошуку підходів до подолання соціальних, екологічних та економічних проблем [9, с. 120].

Проведений аналіз наукових досліджень щодо сталого розвитку свідчить, що суспільні реформи, які здійснюються в умовах розвиненого, соціально диференційованого суспільства, можуть бути досить різноманітними та суперечливими як за змістом, так і за формою їх реалізації. Як зазначають науковці, суть започаткованих на сьогодні в Україні реформ спрямована, насамперед на те, аби забезпечити подальшу демократизацію суспільства, а однією із таких реформ є вдосконалення регіональної політики сталого розвитку [10, с. 165].

Науковці, розглядаючи зміни, що відбуваються у суспільстві визначають процес вдосконалення регіональної політики сталого розвитку як цілеспрямовані зміни в організаційних структурах та адміністративних процедурах органів державної влади і місцевого самоврядування, що пов'язані з удосконаленням їхньої роботи, збільшенням ефективності та якості послуг і товарів, за які останні несуть відповідальність. При цьому, акцентується увага на тому, що адміністративно-територіальна реформа є безперервним процесом удосконалення інституційних засад держави, функціонування державного апарату та місцевого самоврядування, що забезпечує соціально-економічний розвиток як країни в цілому, так і кожного окремого регіону [11; 12, с.8].

Загалом, модернізація регіональної політики сталого розвитку має охоплювати такі напрями, як:

- забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина;
- надання послуг юридичним і фізичним особам органами державної влади на місцях та органами місцевого самоврядування;
- політичне і соціальне партнерство як на державному, так і на регіональному рівнях;
- функціональне управління економічною та соціальною сферами усіх рівнів;
- формування відповідного механізму держави, державного апарату і внутрішніх структур органів державної влади та місцевого самоврядування;
- розмежування владних повноважень на засадах єдності державної влади та її поділу на законодавчу, виконавчу, судову;
- делегування певних окремих завдань і функцій держави іншим відмінним від державного апарату організаціям для опосередкованого їхнього регулювання через застосування економічних важелів та соціальних пріоритетів [12, с.7-8].

У свою чергу, основними напрямками реалізації регіональної політики сталого розвитку в нашій державі є: упорядкування правової бази, інституцій, організаційних структур та інструментів здійснення державного управління; кадрове, наукове та інформаційне забезпечення життєдіяльності системи державного управління, а також формування механізмів наукового та інформаційного моніторингу її функціонування. При цьому варто погодитися із тим, що важливим елементом має бути інформаційне забезпечення реалізації регіональної політики сталого розвитку та її “наукове насичення“ як передумови легітимності державної влади.

Для відповідності розпочатих у нашій країні процесів розробки й впровадження регіональної політики сталого розвитку базовим засадам Конституції України державна регіональна політика має бути скоригована, виходячи з таких основних принципів [13; 14]:

- визнання прав та свобод людини та громадянина як пріоритету української держави. Забезпечення їхньої реалізації здійснюється державною службою;
- визнання демократії як доцільної та соціально придатної форми організації і функціонування державної влади. Суперечності, що об'єктивно виникають між плюралізмом політичної сфери суспільства

та цілісність (єдністю, суверенністю) державної влади має вирішувати державна служба;

- побудова соціальної держави. Становлення, розвиток і зміцнення соціальних функцій держави, забезпечення гарантій їхнього впровадження, реалізація найбільш сприятливих умов задля саморозвитку та самозбереження людей має забезпечити державна служба;

- розбудова правової держави, в якій системоутворюючим базисом суспільної життєдіяльності виступає Закон. Забезпечення законності, поряд з іншими відповідними державними органами, покладається на державну службу;

- забезпечення реалізації на практиці принципу унітарності держави, що насамперед передбачає побудову державного апарату за єдиними принципами, уніфікацію формування державно-службових відносин, прямий та опосередкований контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування;

- підвищення ролі та відповідальності державного управління у справі практичної реалізації інтеграційних процесів українського суспільства. Реалізація цієї ролі можлива тільки за наявності розвинутої професійної державної служби.

Отже, реалізація регіональної політики сталого розвитку в Україні має відбуватися, насамперед, з урахуванням особливостей розвитку українського суспільства в сучасних умовах державотворення та таких дискурсів як демократія, забезпечення прав і свобод людини, публічність та прозорість функціонування державного апарату, реформування системи місцевого самоврядування тощо. Натомість, здійснюючи адміністративно-територіальну реформу, необхідно поетапно створювати таку систему державного управління, яка б була спроможна забезпечити утвердження України як розвинутої, правової, цивілізованої, конкурентоспроможної європейської держави з високим рівнем життя, соціальних стандартів та демократії, і стала близькою до потреб і запитів людей, а отже більш демократичною та соціально орієнтованою.

Варто погодитись і з позицією В. Лобанова, що реалізація регіональної політики сталого розвитку – це дії у відповідь не тільки на потреби подальшого розвитку держави, а й адаптація системи державного управління до потреб пересічного громадянина України. У такому випадку державне управління зможе набути нових якостей та органічно поєднати такі його ключові компоненти, на які вказує учений, а саме: ефективне управління та лідерство; якісні послуги; надійні та стабільні державні інститути, що здатні розробляти національну політику відповідно до сучасних умов та життєво важливих національних інтересів [11].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Підводячи підсумок слід зазначити, що незважаючи на достатньо значну загальну кількість наукових розвідок з проблематики формування регіональної політики сталого розвитку, комплексного, системного дослідження щодо особливостей її реалізації в Україні на нинішньому етапі державотворення не було проведено, що й стане предметом наступних досліджень. Крім того, вітчизняній науковій думці бракує фахового порівняльного аналізу особливостей формування регіональної політики сталого розвитку в різних країнах світу, а особливо механізмів адаптації позитивного досвіду в цій царині в Україні.

Список літератури:

1. Маниліч М. І. Трансформація регіонального економічного механізму : монографія / М. І. Маниліч. – Чернівці : Книги – XXI, 2004. – 164 с.
2. Топчів О. Г. Регіональний розвиток України і становлення державної регіональної політики / О. Г. Топчів, Т. М. Безверхнюк, З. В. Мітенко. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2005. – 224 с.
3. Концепція державної регіональної політики [Електронний ресурс] // : Указ Президента України від 25.05.2001 р. № 341/2001. – Режим доступу: www.minregionbud.gov.ua
4. Музиченко Г. В. Державна політика просторового розвитку: можливості застосування кластерного підходу в регіональній політиці / Г. В. Музиченко // Перспективи. Соціально-політичний журнал. – Філософія, політологія, соціологія. – Одеса, 2011. – Вип. 2 (48). – С. 116-121.
5. Долішній М. І. Організаційне та наукове забезпечення реалізації регіональної політики в Україні / М. І. Долішній // Вісник АЕН України. – Донецьк : ТОВ “Юго-Восток, Лтд”, 2004. – № 2 (6). – С. 3–7.
6. Романюк С. А. Політика регіонального розвитку в Україні: сучасний стан і нові можливості: регіональні дослідження : монографія / С. А. Романюк. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 112 с.
7. Наврузов Ю. Регіональна політика в Україні: проблеми, принципи, перспективи / Ю. Наврузов // Управління сучасним містом. – 2001. – № 1–3 (1). – С. 41–50.
8. Музиченко Г. В. Концептуалізація державної політики країн пострадянського простору в умовах глобалізаційних змін : монографія / Г. В. Музиченко. – Одеса : Друкарський дім, 2012. – 394 с.
9. Музиченко Г. В. Місце та роль політичної складової в державній політиці сталого розвитку : досвід країн пострадянського простору / Г. В. Музиченко // Наук. вісн. Одеський національний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки : економіка, політологія, історія. – 2012. – № 24 (176). – С. 118 – 126.
10. Управління суспільним розвитком: словник-довідник / за заг. ред. А.М. Михненка, В.Д. Бакуменка; уклад.: В.Д. Бакуменко, С.О. Борисович, О.А. Бутрін та ін. – К.: Вид-во НАДУ, 2006. – 248 с.
11. Лобанов В.В. Уроки и перспективы административной реформы в России / Виктор Лобанов //

Пробл. теорії і практики упр. – 2005. – № 1. – С. 43-51.

12. Державне управління та державна служба: словник-довідник / укл. О.Ю. Оболенський. – К.: КНЕУ, 2005. – 480 с.

13. Концепція адміністративної реформи в Україні [Електронний ресурс] // Указ Президента України “Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні”. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

14. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Верховна Рада України. Офіц. вид. К.: Парлам. Вид-во, 2005. 68 с.

References:

1. Manylich, M. I. (2004), *Transformatsiia rehional'noho ekonomichnoho mekhanizmu* [Transformation of the regional economic mechanism], Кнyhy – XXI, Kyiv, Ukraine.

2. Topchiiev, O. H., Bezverkhniuk, T. M. and Mitenko, Z. V. (2005). *Rehional'nyj rozvytok Ukrainy i stanovlennia derzhavnoi rehional'noi polityky* [Regional development of Ukraine and formation of state regional policy]. Odesa : ORIDU NADU.

3. “Decree of the President of Ukraine “Concept of national regional policy”” (2001), available at: www.minregionbud.gov.ua (Accessed 08 October 2015).

4. Muzychenko, H. V. (2011), “State Spatial Development Policy: Possibilities for Cluster Approach in Regional Policy”, *Perspektyvy. Sotsial'no-politychnyj zhurnal*, vol. 2 (48), pp. 116–121.

5. Dolishnij, M. I. (2004), “Organizational and scientific support for the implementation of regional policy in Ukraine”, *Visnyk AEN Ukrainy*, vol. 2 (6), pp. 3–7.

6. Romaniuk, S. A. (2001), *Polityka rehional'noho rozvytku v Ukraini: suchasnyj stan i novi mozhlyvosti: rehional'ni doslidzhennia* [Regional development policy in Ukraine: current state and new opportunities: regional studies], Vyd-vo UADU, Kyiv, Ukraine.

7. Navruzov, Yu. (2001), “Regional Policy in Ukraine: Problems, Principles, Prospects”, *Upravlinnia suchasnym mistom*, vol. 1, pp. 41–50.

8. Muzychenko, H. V. (2012), *Kontseptualizatsiia derzhavnoi polityky krain postradians'koho prostoru v umovakh hlobalizatsijnykh zmin* [Conceptualization of the state policy of post-soviet countries in the conditions of globalization changes], Drukars'kyj dim, Odesa, Ukraine.

9. Muzychenko, H. V. (2012), “The place and role of the political component in the state policy of sustainable development: experience of post-Soviet countries”, *Nauk. visn. Odes'kyj natsional'nyj ekonomichnyj universytet. Vseukrains'ka asotsiatsiia molodykh naukovtsiv*, vol. 24 (176), pp. 118–126.

10. Mykhnenko, A. M. and Bakumenko, V.D. (2006), *Upravlinnia suspil'nym rozvytkom* [Public Development Management], Vyd-vo NADU, Kyiv, Ukraine.

11. Lobanov, V.V. (2005), “Lessons and Prospects for Administrative Reform in Russia”, *Probl. teoryy y praktyky upr.*, vol. 1, pp. 43–51.

12. Obolens'kyj, O.Yu. (2005), *Derzhavne upravlinnia ta derzhavna sluzhba* [Public administration and public service], KNEU, Kyiv, Ukraine.

13. “Decree of the President of Ukraine “On measures to implement the Concept of Administrative Reform in Ukraine”” (2001), available at: www.rada.gov.ua (Accessed 10 October 2015).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), “The Law of Ukraine “The Constitution of Ukraine”, *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, 68 p.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2015 р.